

VẬN ĐỘNG QUẦN CHÚNG THAM GIA PHÒNG CHÁY, CHỮA CHÁY VÀ CỨU NẠN, CỨU HỘ

NGUYỄN THỊ THANH THỦY*

Trong thực hiện công tác phòng cháy, chữa cháy hiện nay, biện pháp vận động quần chúng là một nghiệp vụ cơ bản của ngành Công an, là biện pháp tích cực trong phòng ngừa, đấu tranh ngăn chặn các vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy ở Việt Nam. Do đó, vận động quần chúng cần được chú trọng, nghiên cứu từ lý luận đến thực tiễn, gắn chặt với hoạt động của lực lượng Cảnh sát Phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ. Trong bài viết này, tác giả nghiên cứu, đề xuất một số biện pháp vận động quần chúng tham gia phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ đáp ứng yêu cầu công tác của lực lượng hiện nay.

Từ khóa: Vận động quần chúng; phòng ngừa; tội phạm; vi phạm quy định; phòng cháy, chữa cháy; cứu nạn, cứu hộ; hiệu quả công tác.

Mass mobilization is a key professional policing skill, an active measure in preventing violations of the fire prevention and fighting regulations in Viet Nam at present. It should be focused on and studied from both theoretical and practical perspectives in a close link with the activities of the fire and rescue police force. The author studied and proposed a number of measures of mass mobilization in fire prevention and fighting and rescue to meet the current requirements for this police force.

Keywords: Mass mobilization; prevent; crime; violation of regulations; fire prevention and fighting; rescue; work performance.

NGÀY NHẬN: 12/10/2022

NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 19/11/2022

NGÀY DUYỆT: 10/01/2023

1. Đặt vấn đề

Tội phạm vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy (PCCC) là việc thực hiện những hành vi bị nghiêm cấm, không thực hiện hoặc thực hiện không đúng, không đầy đủ những nội quy, quy định trong công tác PCCC do cơ quan, tổ chức có thẩm quyền ban hành theo quy định của pháp luật về PCCC do người có năng lực trách nhiệm hình sự thực hiện với lỗi vô ý, gây thiệt hại hoặc đe dọa gây thiệt hại cho xã hội mà theo quy định của Bộ luật Hình sự phải chịu trách nhiệm hình sự.

Trong công tác PCCC phải lấy phòng ngừa là chính¹, trong đó việc sử dụng biện pháp vận động quần chúng là nội dung chính của phòng ngừa. Kiên quyết xử lý các hành vi vi phạm quy định về an toàn PCCC để xóa bỏ các nguy cơ hình thành nên tội phạm vi phạm quy định về PCCC. Công tác phòng ngừa phải được tiến hành sâu rộng đến từng cơ sở, bám sát cơ sở. Muốn vậy, cần tổ chức vận động quần chúng tham gia

* ThS, Trường Đại học Phòng cháy, chữa cháy

phòng ngừa tội phạm vi phạm quy định về PCCC. Cần phải đưa hình thức tuyên truyền, giáo dục pháp luật PCCC là một trong các nhân tố quan trọng của quá trình hình thành, nâng cao ý thức pháp luật cho cá nhân và xã hội, là yếu tố quyết định đến hiệu quả phòng ngừa tội phạm vi phạm quy định về PCCC.

2. Nội dung công tác vận động quần chúng tham gia phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ

Quần chúng là lực lượng trực tiếp tham gia hoạt động phòng ngừa tội phạm dưới các hình thức khác nhau như tham gia dân phòng, tự quản... Khi xảy ra cháy, xảy ra các vi phạm quy định về PCCC thì quần chúng nhân dân là lực lượng trực tiếp phát hiện, đấu tranh, cung cấp các thông tin, tài liệu về vụ việc. Muốn vậy, lực lượng Cảnh sát PCCC và cứu nạn, cứu hộ (CNCH) phải tổ chức phổ biến pháp luật, nâng cao nhận thức, vận động quần chúng tích cực tham gia phòng ngừa tội phạm vi phạm quy định về PCCC thông qua nội dung, hình thức, phương pháp thiết thực, phù hợp nhằm thu thập được đầy đủ thông tin, tài liệu nhanh nhất về vụ việc, nguyên nhân, điều kiện phát sinh vi phạm.

- Về nội dung công tác vận động quần chúng nhân dân: (1) Tham mưu, đề xuất cấp có thẩm quyền ban hành chủ trương, quy định, kế hoạch huy động và sử dụng sức mạnh của cơ quan, tổ chức, cá nhân trong công tác phòng ngừa vi phạm quy định về PCCC; xây dựng phong trào toàn dân PCCC. (2) Tuyên truyền, phổ biến, hướng dẫn cơ quan, tổ chức, cá nhân nâng cao nhận thức, ý thức chấp hành pháp luật về PCCC. (3) Tổ chức động viên, hướng dẫn các cơ quan, tổ chức, cá nhân tham gia công tác phòng ngừa tội phạm vi phạm quy định về PCCC; đồng thời hướng dẫn Nhân dân cách nhận biết hành vi vi phạm pháp luật, hành vi phạm tội

để cung cấp thông tin, tố giác tội phạm thông qua đơn, thư, điện thoại, tin nhắn... (4) Chỉ đạo, hướng dẫn, kiểm tra việc tổ chức, thành lập và hoạt động của các mô hình quần chúng tham gia thực hiện PCCC.

- Về hình thức: thông qua vận động rộng rãi, công khai, vận động tập trung, vận động cá biệt, trong đó chủ yếu nhất là hình thức vận động rộng rãi, công khai được thể hiện qua việc tuyên truyền trực tiếp hoặc gián tiếp (qua sách, báo, tờ rơi, băng rôn...), tổ chức các lớp đào tạo, bồi dưỡng kiến thức về PCCC.

- Về phương pháp: điều tra nghiên cứu địa bàn, tổ chức công tác nắm tình hình địa bàn; phối hợp chặt chẽ với các lực lượng, các ngành, các cơ quan nhà nước, các tổ chức chính trị - xã hội để tổ chức vận động quần chúng tham gia phòng ngừa tội phạm vi phạm quy định về PCCC.

3. Vai trò của lực lượng Cảnh sát Phòng cháy, chữa cháy trong công tác vận động quần chúng nhân dân

Một là, tham mưu, đề xuất xây dựng các quy định, kế hoạch huy động và sử dụng sức mạnh của cơ quan, tổ chức, cá nhân trong công tác phòng ngừa vi phạm về PCCC; đặc biệt xây dựng phong trào toàn dân tham gia PCCC. Theo đó, lực lượng Cảnh sát PCCC đã đề xuất Bộ Công an tham mưu Quốc hội, Chính phủ ban hành các văn bản quy phạm pháp luật huy động sức mạnh của quần chúng nhân dân vào công tác phòng ngừa vi phạm quy định về PCCC; tham mưu xây dựng thí điểm giao một số nhiệm vụ PCCC cho lực lượng bảo vệ dân phố, lực lượng làm nhiệm vụ bảo đảm an ninh trật tự ở cơ sở (theo Nghị quyết số 99).

Thực hiện chức năng quản lý nhà nước về PCCC, lực lượng Cảnh sát PCCC và CNCH, đã có một số văn bản, điện mật, kế hoạch huy động sức mạnh của quần chúng nhân dân trong phòng ngừa vi phạm quy

định về PCCC, như: Văn bản số 356/BCA-C07 ngày 12/02/2019 về tổ chức thực hiện một số quy định của pháp luật về PCCC và CNCH; Kế hoạch số 102/KH-BCA-C07 ngày 01/4/2019 triển khai thực hiện Chỉ thị số 32/CT-TTg về tăng cường công tác PCCC tại khu dân cư; Kế hoạch số 134/KH-BCA-C07 ngày 17/4/2019 về kiểm tra công tác PCCC đối với các cơ sở trong khu công nghiệp và cơ sở sản xuất, kho hàng có nguy hiểm về cháy, nổ cao trong khu dân cư; Kế hoạch số 382/KH-BCA-C07 ngày 06/11/2019 về khảo sát, đánh giá thực trạng hoạt động của lực lượng dân phòng; Điện mật số 207/ĐKHT về kiểm tra công tác PCCC đối với các cơ sở trong khu công nghiệp và cơ sở sản xuất, kho hàng có nguy hiểm về cháy, nổ cao trong khu dân cư... Đây là những văn bản tạo hành lang pháp lý cho hoạt động vận động quần chúng của lực lượng Cảnh sát PCCC và CNCH, huy động sức mạnh của quần chúng trong phòng ngừa tội phạm vi phạm quy định về PCCC.

Hai là, tuyên truyền, phổ biến, hướng dẫn cơ quan, tổ chức, cá nhân nâng cao nhận thức, ý thức chấp hành pháp luật về PCCC. Đây là hoạt động chủ lực của lực lượng Cảnh sát PCCC và CNCH trong phòng ngừa tội phạm vi phạm quy định về PCCC. Cụ thể, lực lượng Cảnh sát PCCC và CNCH các cấp đã tích cực xây dựng và đăng phát tin bài, phóng sự về PCCC; tổ chức các cuộc nói chuyện chuyên đề về PCCC; phát hành khuyến cáo, tờ rơi, ảnh thời sự về công tác PCCC; hướng dẫn và tổ chức cho cơ sở và hộ gia đình ở địa bàn trọng điểm PCCC ký cam kết bảo đảm an toàn PCCC; niêm yết băng rôn, khẩu hiệu về PCCC; phối hợp với đài truyền hình, đài phát thanh tổ chức chương trình với chủ đề về PCCC; xây dựng phim, kịch về PCCC...

Với đa dạng các hình thức tuyên truyền PCCC nên công tác này đã đi sâu, gắn bó với

quần chúng, nhiều người nắm, hiểu được công tác PCCC. Hàng năm, lực lượng Cảnh sát PCCC và CNCH các tỉnh: Thái Bình, Nam Định, Cà Mau, Bến Tre... đã xây dựng tài liệu, băng, đĩa hướng dẫn biện pháp an toàn PCCC cấp cho các cơ sở phục vụ tuyên truyền tại những nơi diễn ra lễ hội truyền thống, ở địa bàn thường xuyên tập trung đông người, khu dân cư tập trung...². Chỉ tính riêng trong năm 2021, lực lượng cảnh sát PCCC và CNCH đã xây dựng 28.820 tin, bài viết đăng trên báo điện tử, tạp chí; 206.304 phóng sự, phim tài liệu trên các phương tiện thông tin đại chúng ở trung ương và địa phương; tổ chức treo 98.789 băng rôn, pano, khẩu hiệu, cảnh báo nguy cơ cháy, nổ; phát hành 2.962.813 tờ rơi, tài liệu, lượt khuyến cáo PCCC đến người dân; tuyên truyền qua hệ thống loa phát thanh nội bộ của cơ sở, qua đài truyền thanh của xã, phường, tổ dân phố, khu dân cư và tổ chức tuyên truyền lưu động được 75.266 lượt; lực lượng Cảnh sát PCCC và CNCH trực tiếp tổ chức được 228.387 buổi tuyên truyền miệng thu hút 2.069.222 lượt người nghe, tổ chức cho 312.233 cơ sở, hộ gia đình, tiểu thương ký cam kết bảo đảm an toàn PCCC³.

Ba là, tổ chức động viên, hướng dẫn các cơ quan, tổ chức, cá nhân tham gia công tác phòng ngừa tội phạm vi phạm quy định về PCCC. Trong đó, lực lượng Cảnh sát PCCC và CNCH đã thể hiện rõ vai trò trong triển khai và tổ chức thực hiện hiệu quả Đề án của Bộ Công an “Đổi mới, nâng cao chất lượng, hiệu quả công tác tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật và kiến thức, kỹ năng về phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ đáp ứng yêu cầu tình hình mới”. Đồng thời, triển khai ứng dụng chuyển đổi số trong công tác PCCC và CNCH, gọi tắt App “Báo cháy 114” (100% Công an các địa phương đã có kế hoạch triển khai và tổ chức thực hiện; đồng thời đang đẩy mạnh tuyên truyền

người dân cài đặt ứng dụng). Phối hợp với các tập đoàn, đơn vị viễn thông để gửi các tin nhắn cảnh báo, khuyến cáo người dân bảo đảm an toàn PCCC và thoát nạn. Huấn luyện nghiệp vụ PCCC được 8.867 lớp với 412.621 lượt người tham gia, cấp 299.971 chứng nhận huấn luyện⁴.

Bốn là, chỉ đạo, hướng dẫn, kiểm tra việc xây dựng, thành lập và hoạt động của các mô hình tổ chức quần chúng PCCC. Phát động phong trào: tuyên truyền, vận động các hộ gia đình tự giác tháo gỡ lồng sắt “chuồng cọp”, tạo lối thoát nạn thứ 2, tự trang bị dụng cụ, phương tiện chữa cháy, CNCH; tổ chức xét công nhận đơn vị điển hình tiên tiến trong phong trào toàn dân PCCC và phân loại đội PCCC cơ sở, dân phòng.

Năm 2021, lực lượng Cảnh sát PCCC và CNCH đã phối hợp với các đơn vị chức năng của địa phương xây dựng, duy trì, triển khai nhân rộng 217 mô hình, điển hình hoạt động có hiệu quả phong trào PCCC, như: mô hình khu dân cư an toàn PCCC; khu công nghiệp an toàn PCCC; Chung cư an toàn PCCC. Đã thành lập tổng số đội dân phòng là 69.885/86.468 (thôn) đơn vị thuộc diện phải thành lập với hơn 700.000 thành viên; đã thành lập được tổng số đội PCCC cơ sở là 325.087/340.945 cơ sở thuộc diện phải thành lập với hơn 2.321.000 thành viên; thành lập được tổng số đội PCCC chuyên ngành là 493/565 cơ sở thuộc diện phải thành lập với hơn 8.600 thành viên. Hiện nay, có 6.826 đơn vị đăng ký trở thành đơn vị điển hình tiên tiến và giữ vững danh hiệu điển hình tiên tiến. Kết quả xét có 4.431 đơn vị đủ điều kiện và được công nhận đơn vị điển hình tiên tiến về PCCC⁵.

Mặc dù vậy, công tác vận động quần chúng phòng ngừa tội phạm vi phạm quy định về PCCC vẫn còn một số tồn tại: (1) Nội dung, đối tượng vận động quần chúng phòng ngừa tội phạm vi phạm quy định về

PCCC còn chung chung, chưa phân rõ đối tượng; (2) Cán bộ được tập huấn về công tác vận động quần chúng tham gia thực hiện PCCC chưa được bố trí đúng vị trí công tác, còn thiếu kinh nghiệm trong công tác vận động quần chúng qua đó, làm giảm hiệu quả công tác...

4. Biện pháp nâng cao chất lượng công tác vận động quần chúng phòng ngừa vi phạm quy định về phòng cháy, chữa cháy

Thứ nhất, xây dựng khung nội dung tuyên truyền theo nhóm đối tượng.

Nhóm 1: Người đứng đầu cấp ủy đảng, chính quyền các cấp, các ngành, các tổ chức, đoàn thể chính trị - xã hội.

Đây là nhóm đối tượng cần được tập trung tuyên truyền nhằm đổi mới tư duy, đề cao vai trò, trách nhiệm đối với công tác PCCC. Do đó, cần chú trọng tuyên truyền, phổ biến các văn bản chỉ đạo của Đảng, Quốc hội, Chính phủ và các văn bản pháp luật khác về công tác PCCC; vai trò, tầm quan trọng của công tác PCCC đối với an sinh và trật tự, an toàn xã hội... Việc tuyên truyền cần thông qua hình thức tổ chức hội nghị, hội thảo, tập huấn; qua các đợt kiểm tra an toàn PCCC; in và phát hành tài liệu, sách, sách điện tử; tổ chức tuyên truyền với nhiều hình thức trên các phương tiện thông tin đại chúng, mạng xã hội và trên nền tảng số...

Nhóm 2: Người đứng đầu, cán bộ, công nhân viên, người lao động trong các đơn vị, cơ sở thuộc diện quản lý nhà nước về PCCC.

Đối với nhóm này, cần chú trọng tuyên truyền về trách nhiệm của họ đối với công tác PCCC; điều kiện an toàn PCCC đối với cơ sở; những nguy cơ và các biện pháp, kỹ năng PCCC, phòng ngừa tai nạn, sự cố cơ bản. Thông qua hội nghị, hội thảo, tập huấn, tuyên truyền miệng; tuyên truyền trực quan tại cơ sở (pano, áp phích, banner, poster, standee, backdrop...); tổ chức các cuộc thi, sân khấu hóa, triển lãm về PCCC; tuyên

truyền trên hệ thống truyền thanh nội bộ và trên các phương tiện thông tin đại chúng, mạng xã hội; tuyên truyền thông qua các đợt kiểm tra an toàn PCCC...

Nhóm 3: Chủ hộ gia đình, chủ hộ kinh doanh nhỏ lẻ, tiểu thương và quần chúng nhân dân.

Tập trung tuyên truyền về quyền, lợi ích hợp pháp, trách nhiệm, nghĩa vụ của chủ hộ gia đình, chủ hộ kinh doanh; tiểu thương và người dân trong công tác PCCC; nhất là về kiến thức, kỹ năng cơ bản về PCCC; biện pháp an toàn trong sử dụng lửa, điện, xăng dầu và chất dễ cháy trong kinh doanh, buôn bán và sinh hoạt; kỹ năng xử lý và thoát nạn khi có cháy, nổ, tai nạn, sự cố... Thông qua các đợt kiểm tra an toàn PCCC; tuyên truyền trên các phương tiện thông tin đại chúng và mạng xã hội; tuyên truyền trực quan; tuyên truyền lưu động; tuyên truyền miệng; tuyên truyền trên hệ thống truyền thanh cơ sở; tuyên truyền lưu động; xây dựng video, in và phát hành tờ rơi, sách, báo, tài liệu... hướng dẫn kiến thức, thực hành kỹ năng về PCCC.

Nhóm 4: Học sinh, sinh viên các cấp học, bậc học.

Căn cứ quy định của Điều 313 *Bộ luật Hình sự*, chủ thể của tội phạm là người từ đủ 16 tuổi trở lên, do đó, khi vận động quần chúng phòng ngừa cháy nổ (thực hiện các quy định của pháp luật về PCCC), đối với bậc mầm non, tiểu học, bậc trung học cơ sở, cần chú ý những nội dung, phương pháp đơn giản; tập trung vào đối tượng bậc trung học phổ thông và bậc đại học, cao đẳng, trung cấp nghề.

Hình thức tuyên truyền, lồng ghép kiến thức, kỹ năng PCCC vào chương trình giảng dạy chính khóa, ngoại khóa, thông qua sách giáo khoa, sách tham khảo, sách điện tử, tài liệu hướng dẫn kỹ năng PCCC, thoát nạn, sơ cấp cứu ban đầu; tham quan đơn vị Cảnh sát PCCC và CNCH; thực hành thoát nạn qua các mô hình; tổ chức các cuộc thi về PCCC...

Thứ hai, xây dựng mô hình vận động quần chúng. Với mỗi nhóm đối tượng sẽ xây dựng mô hình thí điểm vận động quần chúng tại một nơi; tiến hành lựa chọn hình thức tuyên truyền, xây dựng cơ sở vật chất bảo đảm thực hiện mô hình đưa ra. Tổ chức thực hiện thí điểm tại nơi đã chọn, sau đó tổ chức đánh giá, rút kinh nghiệm hiệu quả của mô hình và nhân rộng mô hình cho tất cả các đối tượng thuộc mỗi nhóm.

Thứ ba, xây dựng đội ngũ cán bộ chiến sĩ làm công tác vận động quần chúng.

Sắp xếp, bố trí cán bộ làm công tác quản lý địa bàn, vận động quần chúng PCCC cần dựa trên tiêu chuẩn về trình độ, năng lực, sở trường công tác, có như vậy, mức độ hoàn thành nhiệm vụ được giao mới được nâng lên và có chất lượng. Bảo đảm sắp xếp, bố trí cán bộ đúng trình độ chuyên môn, luân chuyển cán bộ không có chuyên môn hoặc có trình độ chuyên môn thấp, đồng thời luân chuyển cán bộ không hoàn thành nhiệm vụ, năng lực chưa đáp ứng được yêu cầu nhiệm vụ sang thực hiện các nhiệm vụ khác. Trong quá trình công tác cần sàng lọc cán bộ có sở trường trong công tác vận động quần chúng để sắp xếp thành tổ tuyên truyền chuyên trách về công tác PCCC, đây sẽ là đội ngũ làm nòng cốt trong việc biên soạn, giáo trình, giáo án tuyên truyền và thực hiện công tác vận động quần chúng một cách bài bản, khoa học hơn □

Chú thích:

1. *Nghị quyết số 99/2019/QH14 ngày 27/11/2019 của Quốc hội khóa XIV về tiếp tục hoàn thiện, nâng cao hiệu lực, hiệu quả thực hiện chính sách, pháp luật về phòng cháy và chữa cháy.*

2. Cục Cảnh sát phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ. *Báo cáo công tác tuyên truyền về phòng cháy, chữa cháy năm 2020.* Hà Nội, 2020.

3, 4, 5. Cục Cảnh sát phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ. *Báo cáo tổng kết công tác năm 2021.* Hà Nội, 2021.